

สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง " โปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูใน กรุงเทพมหานคร " นี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษามหาวิทยาลัย ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารโปรแกรม การจัดบุคลากร เพื่อดำเนินการสอนตามโปรแกรม ตลอดจน การนิเทศและติดตามผลการสอนของครูในโปรแกรม นอกจากนี้ยังศึกษาบทบาทของครูและปัญหาในการดำเนินการสอนตามโปรแกรมในเรื่องวิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรม การติดตามผลและการวัดผล เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนสังคมศึกษาในระดับนี้ต่อไป

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษามหาวิทยาลัย อันจะเป็นผลให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับนี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบสอบถามครูอาจารย์สังคมศึกษาในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น ๘ แห่ง จำนวน ๘๖ ฉบับ แบบสอบถามนี้เป็นแบบประเมินค่า Rating Scale แบบเลือกตอบ Check - (Check - List) และแบบปลายเปิด (Open - end) แบ่งออกเป็น ๓ ภาค ดังนี้

ภาคที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครูอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
ภาคที่ ๒ การจัดโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๓ หมวด คือ การบริหารเกี่ยวกับการสอนตามโปรแกรม การจัดบุคลากร การนิเทศและติดตามผลการสอนของครู

ภาคที่ ๓ บทบาทของครูอาจารย์สังคมศึกษาและปัญหาในการดำเนินการสอนตามโปรแกรม แบ่งออกเป็น ๓ หมวด คือ การเตรียมการสอน วิธีสอนและการสอน

การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรม การติดตามผล และการวัดผล

ผู้วิจัยได้แบบสอบถามคืน ๘๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓๓ และนำคำตอบมาวิเคราะห์ดังนี้

๑. คิดคำตอบเป็นร้อยละ

๒. หามัธยิมเลขคณิต โดยใช้สูตร $\frac{\sum fX}{N}$

๓. หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$\sqrt{\frac{\sum X^2 - \frac{(\sum X)^2}{N}}{N - 1}}$$

สรุปผลการวิจัย

๑. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครูอาจารย์ผู้สอนสังกัดมหาวิทยาลัย

อาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น ๘๐ คน เป็นหญิง ๒๒ คน เป็นชาย ๑๘ คน อายุสูงสุด ๕๕ ปี ต่ำสุด ๒๔ ปี มีอายุเฉลี่ย ๓๔.๕๓ ปี เป็นโสด ๒๕ คน สมรสแล้วจำนวน ๕๕ คน วุฒิสูงสุดคือปริญญาโททางการศึกษา ๑๘ คน ปริญญาตรีทางวิชาการและมีวุฒิกฎ ๑๒ คน ปริญญาตรีทางการศึกษา ๔๔ คน ปริญญาตรี อื่น ๆ ๓ คน และประกาศนียบัตรทางการศึกษา ๓ คน

๑ ประคอง กรรมสุต, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

๒ John W. Best, Loc, cit.

ระยะเวลาการทำงานด้านการศึกษาสูงสุด ๕๐ ปี โดยเฉลี่ย ๑๐.๕๖ ปี เคยได้รับอนุญาตให้ไปศึกษาต่อหรือดูงานในประเทศจำนวน ๑๕ คน ต่างประเทศ ๖ คน เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชา ๑๕ คน การอบรมอื่น ๆ ๒๐ คน

ประสบการณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษามากที่สุด ๑๕ ปี น้อยที่สุด ๑ ปี โดยเฉลี่ย ๘.๒ ปี จำนวนชั่วโมงที่สอนสังคมศึกษาโดยเฉลี่ย ๑๑.๖๖ ชั่วโมง สอนวิชาอื่นโดยเฉลี่ย ๖.๑๘ ชั่วโมง วิชาอื่นที่สอนคือ ภาษาไทย บรรณารักษ์ การศึกษา พลศึกษา สุขศึกษา และหัตถศึกษา ระดับชั้นที่สอนส่วนใหญ่สอน ป.กศ.ปีที่ ๑ เป็นจำนวนร้อยละ ๘๖.๐๐ วิชาที่สอนกันมากที่สุดคือวิชาประวัติศาสตร์ (สังคมศึกษา, สังคมศึกษา ๗)

เหตุผลในการสอนวิชานี้คือสอนด้วยความสมัครใจ และได้รับการฝึกหัดในการสอนวิชานี้มาโดยเฉพาะ สำหรับงานพิเศษที่ต้องทำนอกเหนือไปจากชั่วโมงสอนคือ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและเป็นอาจารย์นิเทศก์ เป็นกรรมการในชุมนุมต่าง ๆ ของวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการฝ่ายปกครอง เป็นหัวหน้ากิจกรรม เป็นกรรมการโรงอาหาร เป็นเจ้าหน้าที่ทำทุนของวิทยาลัย ช่วยงานฝ่ายวิชาการ ช่วยงานโสตทัศนศึกษา และเป็นเลขานุการผู้อำนวยการ

๒. การจัดโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษา

ก. การบริหาร เกี่ยวกับการสอนตามโปรแกรม

จากผลการวิจัยปรากฏว่าวิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั้ง ๗ แห่งในกรุงเทพมหานครนั้น มีการวางโปรแกรมทุกภาคเรียน รองลงมามีการเตรียมโปรแกรมก่อนเริ่มปีการศึกษา ผู้ทำหน้าที่เตรียมโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยคือหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูสังคมศึกษาทุกคนโดยยึดถือเอกสารแนะแนวหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูเป็นหลัก/และนำทั้งนโยบายของวิทยาลัยและเอกสาร

แนวหลักสูตรของหน่วยศึกษานิเทศก์มาปรับปรุงให้เหมาะกับสภาพของนักศึกษา และได้มีการจัดทำเอกสารประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา โครงการสอนระยะยาว หนังสือสังคมศึกษาประกอบคำบรรยาย คู่มือครูและอุปกรณ์การสอนควบคู่กันไปด้วย

ครูอาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษามีความคิดเห็นต่างกัน เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ส่วนใหญ่คือจำนวนรอยละ ๕๐.๐๐ มีความคิดเห็นว่าควรเตรียมโปรแกรมล่วงหน้าทุกปี นอกจากนั้นได้เสนอความคิดเห็นว่าไม่จำเป็นต้องเตรียมโปรแกรมใหม่อีกในกรณีที่โปรแกรมเดิมมีประสิทธิภาพก็อยู่แล้ว แต่ไม่มีผู้ใดเห็นว่าไม่จำเป็นต้องใช้โปรแกรมใด ๆ เพราะทำให้เสียเวลา ครูอาจารย์สังคมศึกษาส่วนใหญ่จะ เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางโปรแกรมการสอนเป็นบางครั้ง รองลงมาไม่เปิดโอกาสให้เลย โดยให้เหตุผลว่าเพราะไม่มีเวลาและโอกาสที่จะวางโปรแกรมร่วมกัน อีกประการหนึ่งคือ การให้นักศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมทำให้เกิดความยุ่งยาก สำหรับการจับบุคคลากร เขาทำการสอนใน ชั้นเรียนต่าง ๆ นั้น จัดโดยพิจารณาจากความรู้อันที่ใดเรียนมา และพิจารณาความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และก่อนเริ่มปฏิบัติงาน ผู้จัดโปรแกรมจะบอกหน้าที่ ขอบเขตของงาน และวิธีการให้/อย่างใดก็ตามวิทยาลัยต่าง ๆ มีปัญหาคล้ายคลึงกัน ในเรื่องบุคคลากรน้อย ทำให้มีชั่วโมงสอนมากเกินไป แต่บางแห่งก็ไม่มีปัญหา

ข. การนิเทศและติดตามผลการสอนของครู

สำหรับการติดตามผลการทำงานของครูอาจารย์ในหมวดวิชาสังคมศึกษานั้น วิทยาลัยครูส่วนใหญ่คือรอยละ ๕๖.๕๐ มีการติดตามผลการทำงานของครูอาจารย์ และมีเป็นจำนวนน้อยคือรอยละ ๑๗.๕๐ ไม่มีการติดตามผล แต่เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะเสนอเรื่องไปฝ่ายวิชาการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ เพื่อแก้ปัญหาต่อไป และผู้ติดตามผลคือหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิธีการติดตามคือจัดให้มีการประชุมระหว่างผู้สอนในระดับชั้นเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาก่อนที่

ในการดำเนินงานเพื่อช่วยให้ครูอาจารย์มีสมรรถภาพในการสอนนั้น วิทยาลัยครูส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรมทุกครั้งที่มีโอกาสและให้ลาศึกษา

ต่อ วิธีที่ไรร่องลงมาคือการเชิญวิทยากรมาบรรยายเป็นครั้งคราว และส่งเสริมให้ไปศึกษา
ตอนนอกเวลาราชการ จากการอบรมและนิเทศการศึกษา ปรากฏว่าครูอาจารย์สังคม
ศึกษาส่วนใหญ่ยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องการปรับปรุงวิธีสอน ความรู้ในเนื้อหาวิชา
ความรู้เกี่ยวกับแหล่งวิชาการ วิธีสร้างและการใ้ครูปกครองการสอน ตลอดจนวิธีการ
วัดผล

๓. บทบาทของครูอาจารย์และปัญหาในการดำเนินการสอนตามโปรแกรม

ก. การเตรียมการสอน เมื่อได้รับมอบหมายให้สอนวิชาใดแล้ว ครู
อาจารย์ผู้สอนสังคมศึกษามักได้ศึกษาหลักสูตรและรวบรวมเนื้อหาวิชาเพื่อเตรียม
การสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาวและคนควาเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ส่วนใหญ่
เตรียมการสอนเป็นอย่างดี ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์
ต่อการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่นหนังสือพิมพ์ การค้นคว้าในห้องสมุด ฟังวิทยุ
คู่มือที่ค้นเกี่ยวกับข่าว ฟังคำบรรยาย อภิปราย และปรากฏจากวิทยากร สำหรับ
หนังสือที่ใ้รอ่านประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษานั้น ครูอาจารย์ส่วนใหญ่นิยมอ่าน
หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และบทความต่าง ๆ ครูอาจารย์จำนวนรองลงมาอ่านแบบเรียน
สังคมศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักสูตร สำหรับปัญหาในการ
เตรียมการสอนนั้น ส่วนใหญ่มีปัญหเกี่ยวกับเอกสารทางวิชาการและตำราคนควาสำหรับ
ครูซึ่งมีน้อย อุปกรณ์การสอนมีไม่พอเพียง ห้องสมุดมีหนังสือสำหรับคนควาและอ่านประกอบ
น้อย เนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีมาก ครูอาจารย์ต้องสอนหลายวิชา และบางท่านต้องสอน
วิชาใหม่ทุกเทอม ทำให้เตรียมตัวไม่ทัน

ข. วิธีสอนและการสอน ส่วนใหญ่ใ้วิธีอธิบายบทเรียนประกอบการใ้
อุปกรณ์ รองลงมาใ้วิธีอธิบายเนื้อหาตามหลักสูตรและใ้คนควาประกอบ นอกจากนั้น
ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ยังใ้มีการแนะนำใ้นักศึกษาติดตามเหตุการณ์ความเคลื่อนไหว
ประจำวันจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และแนะนำใ้นักศึกษาไปค้นควาเพิ่มเติมจาก
ห้องสมุดอีกด้วย

วิธีสอนที่ครูอาจารย์สังคัมศึกษาใช้บ่อยครั้งที่สุดคือวิธีการบรรยาย และที่ใช้เป็นบางบทเรียน คือวิธีอภิปราย อธิบายประกอบการซักถาม การให้นักศึกษาออกไปรายงานหน้าชั้น การค้นคว้าประกอบและการทำรายงานส่ง นอกจากนี้ครูอาจารย์สังคัมศึกษายังได้คิดตามวิธีสอนใหม่ ๆ แลวนำมาดัดแปลงการสอนของตนเป็นบางครั้ง และยังได้ติดตามความเคลื่อนไหวประจำวันหรือความรู้ทาง ๆ เพื่อนำมาประกอบการสอนบ่อยครั้งที่สุดจากตำราต่าง ๆ หนังสือพิมพ์และบทความ จากวิทยุโทรทัศน์ และหนังสืออ้างอิง

อย่างไรก็ตามปัญหาส่วนใหญ่ในการสอนสังคัมศึกษาในวิทยาลัย คือการที่วิทยาลัยขาดแหล่งค้นคว้าและหนังสืออ่านประกอบ ปัญหารองลงมาก็คืออาจารย์สังคัมศึกษาไม่อาจจัดกิจกรรมตามเอกสารแนะแนวหลักสูตรของหน่วยศึกษานิเทศก์ได้ และหลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน และเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ ในการสอนนี้ ครูอาจารย์สังคัมศึกษาส่วนใหญ่ได้ขอความช่วยเหลือจากเพื่อนครูด้วยกัน รองลงมาก็คือการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และขอความช่วยเหลือจากหัวหน้ามหาวิทยาลัยสังคัมศึกษา

ค. การจัดกิจกรรม การใช้อุปกรณ์ การติดตามผลและการวัดผล

กิจกรรมที่จัดบ่อยครั้งที่สุด คือ การให้นักศึกษาคิดตามข่าวเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวประจำวัน และที่จัดน้อยครั้งที่สุดคือการฉายภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป การอภิปราย โต้วาที การจัดนิทรรศการและการจัดทัศนศึกษาวิทยาลัยต่าง ๆ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษา คือชุมนุมสังคัมศึกษา ชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมการศึกษา ชุมนุมภาษาอังกฤษและโครงการความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ ชุมนุมอาสาพัฒนา โครงการจริยศึกษา ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ชุมนุมเกษตรและอนุรักษ์ธรรมชาติ ชมรมผู้สื่อข่าวไทย ชมรมศึกษานานเรา รัฐพิธีทัศน์ ศิลปการป้องกันตัว และชมรมรักษาความสะอาด

ในค่านความคิดเห็นของครูอาจารย์สังคัมศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่ากิจกรรมให้ประโยชน์ต่อนักศึกษา คือจะช่วยให้

นักศึกษามีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น รองลงมามีความคิดเห็นว่กิจกรรมจะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนดีขึ้น และทำให้นักศึกษาชอบเรียนวิชาสังคมศึกษามากขึ้น ภายหลังจากการจัดกิจกรรมแล้ว ครูอาจารย์สังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้วัดผลโดยให้นักศึกษาเขียนรายงาน รองลงมาใช้วิธีอภิปรายในชั้นหรือในที่ประชุม อย่างไรก็ตามปัญหาส่วนใหญ่ในการจัดกิจกรรมคือการขาดงบประมาณในการใช้จ่าย ปัญหารองลงมาคือวิทยาลัยขาดอุปกรณ์และ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ

สำหรับบริการในด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนนั้น วิทยาลัยครูทุกแห่งมีลูกโลก แผนที่ เครื่องฉายภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป หอสมุดและชุมนุมสังคมศึกษา อุปกรณ์ที่ใช้บ่อยครั้งที่สุดคือแผนที่ ใช้เป็นบางบทเรียนคือหนังสือพิมพ์เอกสารที่สำคัญเกี่ยวกับบทเรียน รูปภาพ ภาพนิ่ง และลูกโลก อุปกรณ์ที่ครูอาจารย์สังคมศึกษาในวิทยาลัยครูทุกแห่งไม่เคยใช้เลยคือ เครื่องบันทึกเสียง อย่างไรก็ตามไม่มีผู้ใดเลยที่ไม่เคยใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และส่วนใหญ่คือจำนวนร้อยละ ๒๓.๕๐ ใช้เป็นบางครั้ง จำนวนรองลงมาคือร้อยละ ๓๒.๕๐ ใช้ทุกบทเรียนและครูอาจารย์สังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ การสอนสังคมศึกษา โดยมีอุปกรณ์ประกอบนั้นจะสอนทันหรือไม่แล้วแต่การสอนของครู

แหล่งที่มาของอุปกรณ์ส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์การสอนในวิทยาลัยนอกจากนั้น เป็นอุปกรณ์ที่เป็นผลงานที่ครูอาจารย์มอบหมายให้นักศึกษาทำ และเป็นอุปกรณ์ที่ได้รับแจกจากสถานทูตหรือสถานต่างประเทศ ครูอาจารย์สังคมศึกษา ยังให้เหตุผลว่การที่ไม่ใช้อุปกรณ์การสอนของวิทยาลัยมากเท่าที่ควรนั้น เป็นเพราะวิทยาลัยครูมีอุปกรณ์น้อยไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ขาดความสะดวกในการนำอุปกรณ์มาใช้ และไม่มีเวลาจัดหาและเตรียมการใช้ ซึ่งการที่วิทยาลัยครูต่างๆ มีอุปกรณ์น้อยไม่พอเพียงนี้เองได้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอนของครูอาจารย์สังคมศึกษาอีกประการหนึ่งด้วย

ในการวัดผลวิชาสังคมศึกษานั้น ครูอาจารย์สังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความมุ่งหมายเพื่อวัดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนของนักศึกษาและครูอาจารย์สังคมศึกษาจำนวนรองลงมามุ่งหมายที่จะ เก็บคะแนนตามระเบียบของ

วิทยาลัย และเพื่อช่วยเสริมสร้างให้นักศึกษาเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และใช้วิธีการวัดผลโดยรวมคะแนนการทำงานของนักศึกษา คะแนนทดสอบและคะแนนสอบได้ การวัดผลแต่ละครั้ง ครูอาจารย์สังคมนาจำนวนร้อยละ ๕๕.๗๕ จะบอกให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า และจำนวนร้อยละ ๔๐.๐๐ บอกเป็นบางครั้ง แล้วแต่กรณีขอ ทดสอบที่ใช้ในการวัดผลนั้น ส่วนใหญ่เป็นขอทดสอบที่ครูผู้สอนสร้างเอง รองลงมา เป็นขอทดสอบที่ครูอาจารย์ในสายวิชาสังคมนาาร่วมกันสร้าง การทดสอบจะกระทำตามเวลาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในแผนการสอนระยะยาว หรือตามที่วิทยาลัยกำหนด ให้ และเพื่อให้การวัดผลวิชาสังคมนาเป็นไปอย่างเหมาะสม ครูอาจารย์สังคมนา จะดำเนินการโดยพิจารณาความเหมาะสมของขอสอบก่อนที่จะนำไปใช้เสมอ อย่างไรก็ตามครูอาจารย์สังคมนาส่วนใหญ่ก็ยังมีปัญหาในการวัดผล คือการไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบจะวัดผลได้ถูกต้องหรือไม่ เวลาในการทดสอบมีน้อย และจำนวน นักศึกษามีมาก ทำให้ต้องใช้ขอทดสอบเป็นแบบปรนัยเป็นส่วนมาก

สำหรับอุปสรรคที่ทำให้การปฏิบัติงานตามโปรแกรมไม่ได้ผลเท่าที่ควรนั้น ครูอาจารย์สังคมนาส่วนใหญ่คือจำนวนร้อยละ ๔๑.๒๕ ตอบว่าไม่มีอุปสรรคเลย และจำนวนร้อยละ ๓๕.๐๐ ตอบว่าครูอาจารย์ประจำหมวดวิชาไม่มีครบ และอุปสรรคในการปรับปรุงโปรแกรมการสอนวิชาสังคมนาในวิทยาลัยคือพื้นฐานการศึกษาของนักศึกษาไม่เหมือนกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง โปรแกรมการสอนวิชาสังคมนาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยได้แยกการอภิปรายผลออกเป็น ๒ ภาค ดังนี้

- ภาคที่ ๑ การจัดโปรแกรมการสอนวิชาสังคมนา
วิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั้ง ๗ แห่งในกรุงเทพมหานครมีการ

วางโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาทุกภาคเรียน โดยทำหน้าที่ร่วมกันระหว่างหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและครูอาจารย์สังคมศึกษาทุกคน และยึดถือเอกสารแนะนำหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูเป็นหลัก และในการวางโปรแกรมได้มีการจัดทำเอกสารประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาควบคู่กันไปด้วย อย่างไรก็ตามครูอาจารย์สังคมศึกษาควรเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางโปรแกรมการสอนเป็นบางครั้ง โดยพยายามหาเวลาและโอกาสพบปะกับนักศึกษาเพื่อซักถามความคิดเห็น สสำรวจความสนใจของนักศึกษาโดยส่วนรวมจะทำให้ให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียน และทำให้โปรแกรมการสอนของครูอาจารย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ก่อนเริ่มปฏิบัติงานนอกจากผู้จัดโปรแกรมจะบอกหน้าที่ขอบเขตของงานและวิธีการให้แล้ว ควรจะไต่รวบรวมและติดตามผลงานอย่างใกล้ชิดตลอดโปรแกรมด้วย สำหรับปัญหาเรื่องบุคคลากรน้อย ทำให้มีชั่วโมงสอนมากเกินไป และยังมีงานพิเศษที่ต้องทำนอกเหนือไปจากชั่วโมงสอน ปัญหานี้ตรงกับกรวิจัยของสุปราณี โคตรจรัส^๓ ซึ่งได้วิจัยเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมตอนต้น และพบว่าภาระทางการสอนของครูมีมาก เช่น จำนวนชั่วโมงที่สอนมาก ต้องสอนแทนมาก และมีงานพิเศษที่ต้องทำด้วยจึงทำให้ครูอาจารย์ไม่มีเวลาเตรียมการสอนได้ดีเท่าที่ควร

ในการดำเนินงานเพื่อช่วยให้ครูอาจารย์มีสมรรถภาพในการสอนนั้น วิทยาลัยครูส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรมทุกครั้งที่มีโอกาส ผล

^๓ สุปราณี โคตรจรัส, เรื่อง เคมี.

การวิจัยข้อนี้ตรงกับรายงานทางการศึกษาซึ่ง Hugh B. Wood^๔ ได้จัดทำขึ้นในรัฐ Oregon เมื่อปี ๑๙๕๑ ใกล้เคียงไว้ว่า "..... โรงเรียนทุกแห่งควรตระหนักว่าการให้การศึกษอบรมแก่ครูประจำการจะช่วยให้คณะครูแต่ละคนเป็นครูที่มีประสิทธิภาพ และจะทำให้การดำเนินงานในโปรแกรมการศึกษาที่ครูเหล่านั้นดำเนินงานอยู่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ....." "

นอกจากนี้ในการอบรมและนิเทศการศึกษา พบว่าครูอาจารย์สังคมนิยมศึกษาส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องการปรับปรุงวิธีสอน ความรู้ในเนื้อหาวิชา ความรู้เกี่ยวกับแหล่งวิชาการ วิธีสร้างและการใช้อุปกรณ์ และวิธีการวัดผล ซึ่งตรงกับที่ ภัทรพร ทิพย์รักษา^๕ พบในการทำวิจัยเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ที่ครูสังคมศึกษาต้องการ และตรงกับของ ปราณี หัตถ์ฉลาด^๖ ในการวิจัยเรื่องการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ภาคที่ ๒ บทบาทของครูและปัญหาในการดำเนินการสอนตามโปรแกรม

ในด้านการเตรียมการสอน ครูอาจารย์สังคมนิยมศึกษาได้เตรียมการสอนเป็นอย่างดี โดยศึกษาหลักสูตรและรวบรวมเนื้อหาวิชาเพื่อเตรียมการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่น หนังสือพิมพ์ การค้นคว้าในห้องสมุด ฟังวิทยุ คุุโทรทัศน์เกี่ยวกับข่าว ฟังคำบรรยาย และอภิปราย

^๔Robert C. Hammock, Ralph S. Owings, Supervising Instruction in Secondary Schools, (McGraw-Hill Book Company, Inc., 1955) p. 17.

^๕ ภัทรพร ทิพย์รักษา, เรื่องเดิม.

^๖ ปราณี หัตถ์ฉลาด, เรื่องเดิม.

สำหรับปัญหาในการเตรียมการสอนนั้น จากการวิจัยได้พบว่า

๑. เอกสารทางวิชาการและตำราคนควาสำหรับครูอาจารย์น้อย
อุปกรณ์การสอนมีไม่พอเพียง ห้องสมุดมีหนังสือสำหรับคนควาและอ่านประกอบน้อย
ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ จิตรบุศกรรวม เฒ่าวัฒนา ^๗ ซึ่งได้ทำการวิจัยไว้ตั้งแต่ ปี
พ.ศ.๒๕๐๘ เกี่ยวกับการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น และผลงานวิจัยของ ปราณี หัตถ์ฉลาด ^๘ ซึ่งได้ดำเนินงาน
ในปี พ.ศ.๒๕๑๔ และจะเห็นได้ว่าปัญหาก็ยังคงมีอยู่เช่นเดียวกันแม้ในปัจจุบันนี้
๒. เนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีมากเกินไป ปัญหาที่สอดคล้องกับผลงาน
วิจัยของ อูไร อักษรวิทย์ ^๙ ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรมของหัวหน้าวิชา
สังคมศึกษาในวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ซึ่งได้วิจัยไว้ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๖
๓. ครูอาจารย์ต้องสอนหลายวิชา และบางท่านต้องสอนวิชาใหม่ทุกเทอม
ทำให้เตรียมตัวไม่ทัน ปัญหาที่แม่ในสหรัฐก็มี เช่น Gordon Scott Bachus ^{๑๐}
ซึ่งพบว่า ครูสังคมศึกษาในชั้นมัธยมในรัฐ Arkansas ไม่มีเวลาเตรียมวิชาการ
อย่างพอเพียง เพราะจำนวนชั่วโมงที่ต้องสอนมีมาก ซึ่งมีผลต่อทัศนคติของครู
สังคมศึกษาที่มีต่อเนื้อหาวิชาในสายอื่น ๆ ในหลักสูตรโรงเรียนมัธยมและครูสังคมศึกษา
หลายคนต้องสอนวิชาที่ไม่ตรงกับพื้นฐานที่ตนได้เรียนมา

^๗ จิตรบุศกรรวม เฒ่าวัฒนา, " การสำรวจปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ใน
การสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น " (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะ—
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘) (อัครสาเนา)

^๘ ปราณี หัตถ์ฉลาด, เรื่องเดิม

^๙ อูไร อักษรวิทย์, เรื่องเดิม

^{๑๐} Gordon Scott Bachus, loc. cit.

ในด้านวิธีสอนและการสอน พบว่าเนื่องจากเนื้อหาในหลักสูตรมีมากและไม่มีแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยเฉพาะในระดับนี้ วิทยาลัยครูต่าง ๆ ยังมีปัญหา คือการขาดแหล่งคนควา และหนังสืออ่านประกอบ ครูอาจารย์สังคมศึกษาจึงประสบความยุ่งยากใจพอสมควร ปัญหานี้ครูอาจารย์สังคมศึกษาอาศัยเนื้อหาในหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครูเป็นหลัก และพยายามรวบรวมเนื้อหาวิชาจากตำราแบบเรียนในระดับมัธยมศึกษา มารวบรวมและเรียบเรียงเข้าเป็นเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา นอกจากนี้วิทยาลัยอาจณอบหมายให้ครูอาจารย์สังคมศึกษาที่สอนวิชาไคนาน ๆ รวบรวมเนื้อหาวิชานั้น ๆ ไว้ และพยายามแก้ไข ปรับปรุง ให้เป็นแบบเรียนที่สมบูรณ์สำหรับใช้ในกรมการฝึกหัดครูต่อไป

ในด้านกิจกรรม ครูอาจารย์สังคมศึกษาแสดงความคิดเห็นว่ากิจกรรมมีประโยชน์ต่อนักศึกษาคือจะช่วยให้ศึกษามีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ กว้างขวางขึ้นซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ อัมพร ศีลารังษี^{๑๑} ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสาธิต และพบว่ากิจกรรมมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการเรียนวิชาสังคมศึกษามากยิ่งขึ้น ทองสุข รัตนศรีวงศ์^{๑๒} ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนครและธนบุรี และพบว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น แม้ใน

---

^{๑๑} อัมพร ศีลารังษี, " ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสาธิต " (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖) (อัครสำเน)

^{๑๒} ทองสุข รัตนศรีวงศ์, " ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายในจังหวัดพระนครและธนบุรี " (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๖) (อัครสำเน).

ทางประเทศก็มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกันคือ

Jonathan C. McLendon ^{๑๓} พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนวิชาสังคมศึกษาได้ดั้นด้น ก็จะต้องจัดประสบการณ์ทางสังคมให้กับนักเรียนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ตรงจะเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก

จากการวิจัยยังได้พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการจัดกิจกรรมคือ การขาดงบประมาณในการใช้จ่าย ซึ่งตรงกับผลงานการวิจัยของ สมศรี ช่างนก ^{๑๔} ในการวิจัยเรื่อง บทบาทของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในจังหวัดพระนครและธนบุรี และพบว่าสิ่งที่ เป็นปัญหามากที่สุดในการปฏิบัติงานของหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษาได้แก่งบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้เป็นการยากลำบาก ที่จะดำเนินงานต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จสมดังวัตถุประสงค์

สำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนนั้น วิทยาลัยครูทุกแห่ง มีบริการให้มานานานชนิด เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป ห้องสมุด ชุมนุมสังคมศึกษา และจากการวิจัยพบว่า อุปกรณ์ที่ขาดมากที่สุดคือ แผนที่และไม่มีผู้ใดเลยที่ไม่เคยใช้อุปกรณ์การสอน แสดงว่าครูอาจารย์สังคมศึกษาต่างก็ตระหนักถึงคุณค่าของอุปกรณ์ในการช่วยให้โปรแกรมการสอนของตนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่อุปกรณ์

---

^{๑๓} Jonathan C. McLendon, Teaching the Social Studies: A Handbook (N.E.A. Reportment of Classroom Teacher American Educational Research, 1960), p.13.

^{๑๔} สมศรี ช่างนก, เรื่องเดิม.

ต่าง ๆ แม้จะมีครบแต่ก็มีเป็นจำนวนน้อย ไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักศึกษาในระดับนี้ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงยังคงพบปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน โดยที่ครูอาจารย์สังคมนาได้ให้เหตุผลว่า การที่ไม่ได้ใช้อุปกรณ์การสอนของวิทยาลัยเท่าที่ควรนั้น เป็นเพราะวิทยาลัยครูมีอุปกรณ์น้อยไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ จานรรจ์ สุทธาพันธ์^{๑๕} ในการวิจัยเรื่องบทบาทหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการศึกษาในจังหวัดพระนครและธนบุรี ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ และพบว่าปัญหาสำคัญของหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการศึกษาหนึ่งคือ การขาดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การสอน และอาคารเรียนที่เหมาะสมกับการผลิตครูที่มีคุณภาพ สำหรับปัญหาข้อนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า แม่วาระของการวิจัยจะต่างกันเป็นเวลาหลายปี แต่ปัญหานี้ก็ยังคงมีอยู่

ขอเสนอแนะของผู้วิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับโปรแกรมการสอนวิชาสังคมนาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร และเพื่อให้โปรแกรมการสอนวิชาสังคณนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะ เพื่อเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมนาในระดับนี้คือ

๑. เนื้อหาวิชาสังคมนาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๘ นั้น ควรจะขยายให้มีขอบเขตที่กว้างขวางกว่านี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรที่จะเพิ่มเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สอดแทรกไว้ในวิชาสังคมนา ๑

^{๑๕} จานรรจ์ สุทธาพันธ์, เรื่องเดิม.

และสังคมศึกษา ๒ ค่าย และควรจะเน้นหนักในเรื่องการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดี มากกว่าเน้นโครงสร้างหรือสถาบันทางสังคมดังที่เป็นอยู่ เพราะบทบาทของครูสังคมศึกษากำลังเปลี่ยนไป อันเนื่องมาจากสภาพทางการเมืองของสังคมในปัจจุบันที่กำลังก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น และเยาวชนเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงนี้ แต่เยาวชนจะมีความเข้าใจในประชาธิปไตยเพียงใดนั้น ครูสังคมศึกษาจะเป็นผู้นำที่สำคัญในการปลูกฝังประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้แก่เยาวชนเหล่านั้น หลักสูตรฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรีในระดับประถมศึกษา จึงควรได้นำมาพิจารณาและปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสม โดยเน้นการเรียนการสอนเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยทั้งในรูปของรัฐบาลแบบประชาธิปไตย และวิถีชีวิตตามแบบประชาธิปไตย และผนวกกิจกรรมทางการศึกษาที่จะนำไปสู่ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยที่ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ครูในระดับนี้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องของความเป็นประชาธิปไตย และสามารถนำไปถ่ายทอดได้อย่างเหมาะสมต่อไป

๒. จากผลการวิจัยปรากฏว่า วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครยังมีปัญหาในเรื่องต่าง ๆ เช่น ขาดแหล่งวิชาการสำหรับครู ขาดหนังสือค้นคว้าสำหรับนักศึกษา อุปกรณ์การสอนมีน้อยไม่พอเพียง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดโปรแกรมการสอนแต่ละสายวิชาควรให้ความสะดวกในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวพอสมควร เช่น จัดภายในวิทยาลัย หรือร่วมกันระหว่างวิทยาลัยที่อยู่ในภูมิภาค หรือท้องถิ่นเดียวกัน เพื่อฝึกหัดให้ครูอาจารย์รู้จักผลิตเอกสารประกอบการสอน วิธีผลิตและใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ตามความจำเป็น และอาจจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนอุปกรณ์ระหว่างวิทยาลัยเพื่อจะได้นุนค่าใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้ทั้งหมด ในการจัดสรรงบประมาณประจำปี ผู้บริหารควรจะได้พิจารณาความจำเป็นในปัญหาเหล่านี้ ค่าย และพยายามแก้ไขให้หมดสิ้นไปโดยจัดแบ่งงบประมาณไว้สำหรับอุปกรณ์ และหนังสือสำหรับห้องสมุดในแต่ละปีการศึกษาด้วย

๓. ก่อนจะเริ่มปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรจัดให้มีการปฐมนิเทศ ครูใหม่ (Pre-service program หรือ Orientation Program) เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายร่วมกันเพื่อให้คณะครูได้มีความเข้าใจในบทบาทของตน และเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานต่อไป ซึ่งในการปฐมนิเทศนี้ ผู้บริหารควรกำหนดขอบเขตของงาน และบอกวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานให้แจ่มชัด และเมื่อดำเนินงานไปแล้ว ผู้บริหารควรติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบข้อบกพร่องก็อาจจัดวิธีแก้ไขปัญหาโดยการจัดการอบรม (In - service Program) ให้คณะครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วิธีการดังกล่าวจะช่วยให้โปรแกรมการทำงานของคณะครูอาจารย์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

๔. จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูอาจารย์สังคมศึกษาไม่ได้สอนวิชานี้ด้วยความสมัครใจทั้งหมด ดังนั้นผู้บริหารควรมอบหมายงานโดยคำนึงถึงความสมัครใจและพื้นฐานการฝึกอบรมของครูอาจารย์แต่ละท่านเป็นเกณฑ์ สำหรับงานพิเศษที่จะให้ทำก็ควรให้สอดคล้องกับวิชาการที่อาจารย์เหล่านั้นปฏิบัติอยู่ด้วย และเพื่อให้งานดำเนินงานเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้อาจารย์ผู้สอนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการเตรียมโปรแกรมอย่างสม่ำเสมอ

๕. การช่วยส่งเสริมให้ครูอาจารย์มีคุณภาพนั้น แม้ว่าจะได้ปฏิบัติอยู่แล้วเป็นส่วนมากจากผลการวิจัย แต่ควรมีวิธีการที่รัดกุมเช่นการจัดการอบรมครูประจำการ (In - service Program) ให้เป็นครั้งคราวแต่สม่ำเสมออย่างน้อยปีละครั้ง และพยายามเน้นให้เห็นความสำคัญโดยกระตุ้นให้ครูอาจารย์เห็นคุณค่าในบริการที่จัดให้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานในโปรแกรมการสอนของครูอาจารย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๖. ตัวครูต้องเห็นความสำคัญในวิชาชีพของตน และพยายามปรับปรุงคุณภาพของตนอยู่เสมอ ด้วยการพยายามไต่หาความรู้เพิ่มเติม ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการหรือวิธีสอนใหม่ ๆ ซึ่งอาจกระทำได้โดยเข้าร่วมการอบรม หรือติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษาจากวารสารการศึกษาต่าง ๆ หรือจากการฟังคำ

บรรยาย อภิปราย และปาฐกถาจากวิทยากร ซึ่งสถาบันต่าง ๆ ได้จัดขึ้นอยู่เสมอ นอกจากนั้นวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้ง ๗ แห่งควรจะผลักดันให้เป็นเจ้าภาพจัดประชุมพบปะ อภิปรายปัญหาทางวิชาการ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันในเรื่องวิธีสอน การสร้างและการใช้อุปกรณ์ การรวบรวมเนื้อหาวิชาตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่ได้พบในแต่ละวิทยาลัย และช่วยกันแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปในแนวทางที่ดีและได้ผล

ในการปฏิบัติงานตามโปรแกรมนั้น นอกจากจะมีการวัดผลเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบวิธีของการจัดโปรแกรมที่ดีแล้ว ครูอาจารย์ก็ควรจะได้มีการวัดผลตนเองด้วยซึ่งอาจจะใช้แบบสำรวจประเมินผลงานของตนเองแบบต่าง ๆ ที่ได้เคยมี นักการศึกษาเสนอแนะไว้ เช่น การประเมินผลของตัวครู (Teacher

Self-Appraisal) ๑๖ เป็นต้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือครูควรเห็นคุณค่าของการวัดและประเมินผลตนเอง และควรได้มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอด้วย

จากข้อเสนอแนะนี้ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า ภาวะบริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติได้เหมาะสมและถูกต้องแล้ว จะสามารถผลิตครูอาจารย์สังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมประชาธิปไตยได้ทันต่อเหตุการณ์และความจำเป็นของสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างแน่นอน

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑๖ William L. Carter, Carl W. Hansen and Margaret G.

Mekin, Learning to Teach in the Secondary School, New York :

The Macmillan Company, 1972. pp. 367 - 370.

ขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนในสายวิชาอื่นในระดับเดียวกันนี้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการฝึกหัดครูในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๒. ควรมีการวิจัยโปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาและวิชาอื่น ๆ ในวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคด้วย เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยครั้งนี้ และเพื่อปรับปรุงการฝึกหัดครูให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย